

Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є., Берчак В.С.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРКІВ КУЛЬТУРИ І ВІДПОЧИНКУ

Покращенню екологічної ситуації у населених пунктах сприяє моделювання діяльності парків культури і відпочинку, які виконують як рекреаційну так і освітню функції.

Моделлю називають аналог, схему (схематичний опис), структуру, теорію, зразок тощо. У гуманітарних науках особливо поширене розуміння моделі й моделювання як схематизації об'єкта вивчення, структурне відображення, опис об'єкта. В цьому контексті кажуть про модель тексту (в педагогіці – ідеальний урок).

Метою моделювання паркової мережі є:

- збереження природних комплексів як територіального, так і архітектурно-ландшафтного рекреаційного середовища;
- розвиток національних, побутових, історичних, природоохоронних традицій.

Сутність моделювання паркової мережі полягає в створенні найбільш сприятливих умов для організації дозвілля, відпочинку населення, найбільш повного задоволення, глибокого емоційного сприйняття і активного споживання ними духовних цінностей шляхом безпосереднього спілкування з природою. Перед парковою мережею стоять глобальні завдання з виховання особистості, формування і розвитку її творчих здібностей.

Основні напрями процесу моделювання паркової мережі полягають у створенні інноваційних паркових комплексів, які мали б значно ширші можливості для здійснення педагогічного впливу.

Український центр культурних досліджень розробив мінімальні соціальні нормативи (МСН) обслуговування населення парками культури і відпочинку

(проект), які передбачають створення ступеневої системи паркових комплексів, починаючи від сільського населеного пункту, райцентру, селища міського типу і закінчуючи містом обласного підпорядкування та обласним центром. Кожний населений пункт повинен мати свій парк, що функціонує цілий рік. За основу МСН були взяті показники кількості населення, тип населеного пункту, а також враховувались природно-кліматичні умови відповідно до прийнятої типології та класифікації (таблиця)

Таблиця

Мінімальні нормативи забезпечення населення парками культури і відпочинку

Тип населеного пункту, кількість населення	Тип парку культури і відпочинку	Примітки
Сільські населені пункти кількістю жителів понад 1000 чол.	Паркова зона відпочинку і розваг (ПЗВіР)	
Райцентри: До 2000 чол. 2001-5000 чол. 5001-10000 чол. Понад 10000 чол.	ПЗВіР Сад КіВ ПкіВ ПкіВ	
Селище міського типу: До 1000 чол. 1001-2000 чол. 2001-3000 чол. Понад 3000 чол.	ПЗВіР ПЗВіР Сад КіВ ПкіВ	
Міста обласного підпорядкування: До 20000 чол. Понад 20000 чол.	ПкіВ ПкіВ, спец.парк (в т.ч. зоопарк), сад КіВ, ПЗВіР	
Обласні центри від 100000 чол.	ЦПКіВ, ПкіВ загальноміського та районного значення, спец.парк (в т.ч. зоопарк), сад КіВ, ПЗВіР	Один ПкіВ на 100 тис. жителів

Запропоновані МСН, що їх можна розглядати як нормативну модель паркової системи, передбачають діяльність парків як поліфункціональних установ, так і спеціалізованих (дитячих, молодіжних, курортних) – за контингентом; спортивних, видових, прогулянкових, гідропарків, парків-музеїв, парків-виставок, парків розваг, зоопарків тощо – за функціональною спеціалізацією, тобто тематичною спрямованістю; садів культури і відпочинку (менших за територією, ніж парк культури і відпочинку, але за

функціональними та містобудівельними принципами тотожних); паркових зон відпочинку і розваг, території яких упорядковуються з метою створення на них кількох об'єктів або обладнання (малих форм атракціонів, майданчиків тощо), що не потребують значних матеріальних затрат, – такі зони можуть створюватися біля закладів культури та освіти і бути їхніми базами або філіалами парку.

МСН передбачають функціонування ПкiВ не менших за площею, ніж 6-10 га в райцентрах та селищах міського типу (на жаль, ці нормативи не виконуються). В подальшому рекомендується збільшувати площу парку за рахунок резервації. Орієнтовна площа міського парку має становити не менше 25-30 га.

Розроблений Мінкультури спільно з Українським центром культурних досліджень «Набір послуг, необхідних для задоволення мінімальних потреб особистості» (проект 1999 р.) передбачає норматив відвідування парків культури і відпочинку, зоопарків для таких категорій: діти до 6 років – 9 разів на місяць (108 на рік), від 6 до 18 років – 6 разів на місяць (72), працездатні особи – 5 разів на місяць (60), особи, які втратили працездатність, відповідно 15 – 180.

Розглянемо орієнтовно прогнозовані дані за факторами впливу на зменшення негативних впливів та їх показників у окремих парках міста Умань Черкаської області.

Парк ім. Черняхівського. Внаслідок витоптування території в осінні місяці спостерігаються відносно сталі показники від 585 м² (наприкінці листопада) до 595 м² (наприкінці вересня). Зимовий період характеризується не досить різким спадом – до 490 м² і його характер зберігається у наступні місяці до квітня, в якому витоптування досягає значення 485 м². Весняні показники починаючи з травня, поступово зростають, досягаючи наприкінці червня 505 м². Літні місяці характеризуються швидкою зміною даних: наприкінці червня – 540 м², липня – 575 м², серпня – 594 м².

В осінні місяці засміченість різниться за показниками: у вересні – 6-5 м², у жовтні 4-3 м², у листопаді (поступове збільшення) 4-5 м². Зимові місяці характеризуються різким спадом значень показників до 1 м² (січень, лютий). Весняні місяці мають тенденцію збільшення: березень – 2 м², квітень – 3 м², травень – 3-4 м². Значення показників у літні місяці поступово зростають до 5 м² у червні. Далі відбувається тенденція поступового спаду: липень 2-3 м², серпень – 3-4 м².

Центральний парк. Осінній період має показники вигоптування, що різняться між собою за місяцями: у вересні – 478 м², у жовтні – 470 м², у листопаді – 460 м². Зимовий період характеризується різким спадом до 370 м² (грудень). У наступні місяці спостерігається тенденція зменшення впливу як і інших парках: січень і лютий мають значення 360 м². Весняні місяці поступово збільшують показники вигоптування: у березні – 365 м², квітні – 390 м², у травні – 415 м². Літні місяці зберігають рівень зростання: від червня (430 м²) до серпня збільшуються на 45 м².

Осінні місяці мають сталі значення засміченості території – 2,5 м². Грудень і січень – 1 м², лютий – 1,5 м². Весняні місяці характеризуються значенням в 1-2 м², літні – 2 м² (червень – серпень).

Моделювання щільності зв'язків з використанням отриманих показників показало, що у Центральному парку зв'язок між факторами змінився з слабкого на середній, тобто спостерігається збільшення залежності між ними. В результаті чого стає очевидним, що зміна одного фактору впливу сильніше відбиватиметься на зміні іншого фактору. При зменшенні відвідувачів буде зменшуватися засміченість і навпаки. Така модель розвитку екологічної ситуації стане керованою і передбачуваною, а саме, за допомогою вироблення комплексу дій можна буде підтримувати нормальний екологічний стан.

Аналіз моделі зміни екологічного стану парку ім. Черняхівського при зменшенні впливу факторів показав послаблення зв'язку між ними. Це означає, що зміна одних показників не буде суттєво впливати на зміну інших показників, тому комплексний підхід до підтримки екологічної ситуації не

доцільний. Необхідно впливати на кожен фактор окремо. Згідно показника коефіцієнта кореляції ця модель може бути досить нестабільною до збільшення одного показника при збільшенні іншого. Це означає, що при зменшенні факторів впливу на досліджувані парки постає необхідність різного підходу до підтримування екологічного стану. При збільшенні показників факторів впливу в Центральному парку зв'язок між ними відсутній, тобто не керований. Це означає, що при зміні одного фактору не відбувається зміни іншого, що потребує розроблення комплексу заходів для кожного фактору окремо. Як видно з картографічної моделі (рис. 19), при збільшенні факторних ознак, екологічний стан Центрального парку погіршиться і потребуватиме істотних заходів його відновлення.

Така ж ситуація спостерігається і в парку ім. Черняхівського, де зв'язок між факторами переходить з середнього в слабкий. Для підтримки екологічного стану парку на належному рівні розроблено комплекс завдань по кожному фактору окремо, які спрямовані на досягнення збільшення факторної залежності. Це покращить управління ситуацією в зазначених парках.

Оцінка територій, як потенційних об'єктів для здійснення природоохоронної діяльності дозволяє зробити такі висновки:

– завдання освітньо-виховної діяльності в межах паркової мережі впливає із необхідності усвідомлення єдності людини і природи, живого і неживого не через абстрактні поняття, а через живе сприймання навколишнього світу в конкретному регіоні та на визначеній ділянці населеного пункту;

– рекреаційна якість паркової мережі, тобто мальовничість ландшафтів і окремих їхніх компонентів, доступність у спогляданні, комфортність якнайкраще асоціюється з пам'ятками садово-паркового мистецтва, дендропарками та парками культури і відпочинку;

– природні та культурні цінності паркової мережі сприяють покращенню рівня обізнаності молоді (а через неї і їхніх батьків) щодо необхідності їх охорони та здатності забезпечити екологічну освітньо-виховну педагогічно-дослідницьку діяльність, наслідком чого є розуміння підростаючим поколінням

збереження навколишнього середовища з урахуванням значного господарського впливу та формування особистої відповідальності за стан довкілля.

Отже, значення природи є вагомим, оскільки дає можливість вивчити, зберегти різні за віком, видовим флористичним та фауністичним багатством і краєвидом природні території даного регіону (міста чи села), здійснити моделювання нових паркових систем, які виконують важливу науково-пізнавальну й оздоровчо-естетичну функції, виконати прогнозування подальшої зміни трансформованих урболандшафтів та отримувати і поширювати екологічні знання, пропагувати природоохоронні ідеї серед широких верств населення.

Література:

1. Ковтун В. Організаційно-управлінські аспекти державної політики в галузі паркобудівництва // Рідна школа, 2002. – №3 (866).– С. 71-74
2. Котелова Н.В. Оценка декоративности деревьев и кустарников по сезонам года / Котелова Н.В., Виноградова О.Н. // Физиология и селекция растений и озеленение городов. – 1974. – Вып. 51. – С. 32-44.
3. Мозговая О.А. Экология города. Парковедение: Учеб. пособие. / Мозговая О.А., Шаронова И.В – Самара, 2007. – 55с.
4. Наукове обстеження зеленої зони, як аргумент для її збереження та розвитку // Екологічний вісник. – 2009. – №6. – С. 26-27
5. Основні положення концепції державної програми розвитку парків культури і відпочинку в Україні // Зб. норм. докум. на доп. керівникам закладів культури. – Вип. 2 / ІПКПК. – К., 1997. – С. 32-37.
6. Рубцов Л. И. Проектирование садов и парков. – М.: Стройиздат, 1979. – 184 с.
7. Скиба Ю. Вплив урбанізації на зміни в рослинному покриві // Біологія і хімія в школі. – 1999. – №6. – С.44 – 46.